an-tecknat

Medlemsblad för Sollentuna Släktforskare nr 4 - 2010

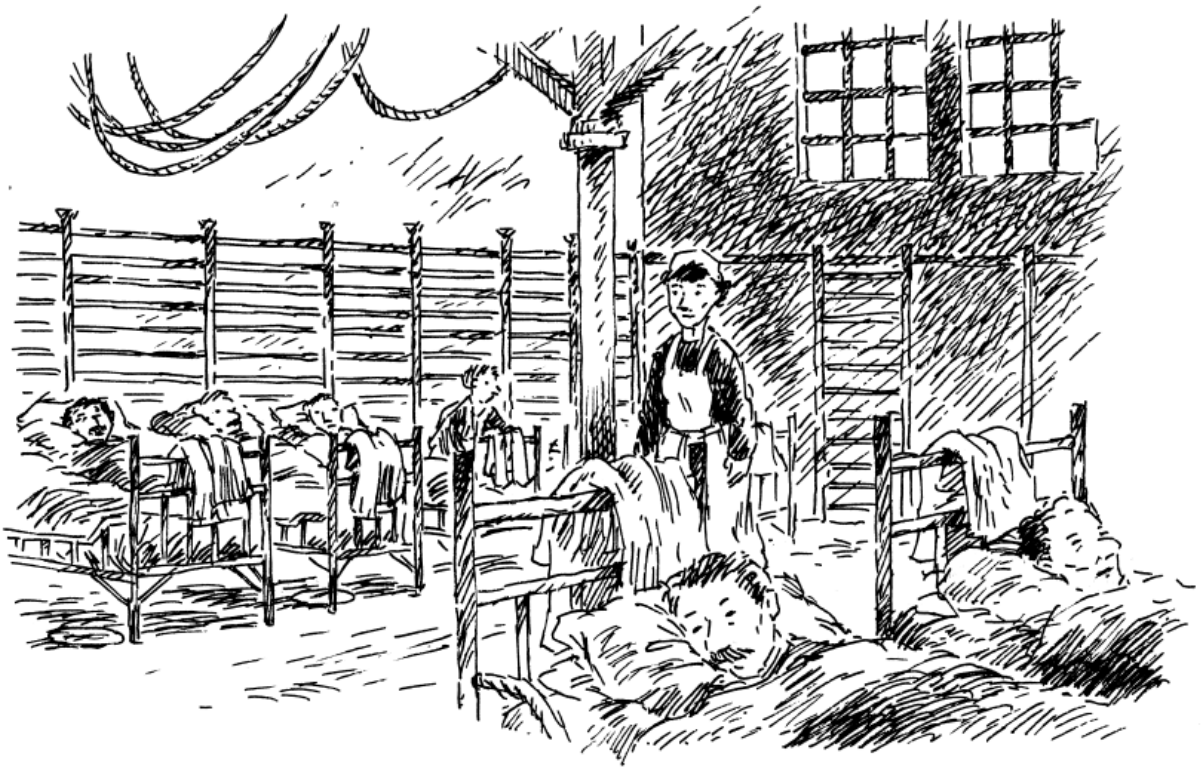

Illustration: Leif Ericsson

En pandemi i modern tid.

Läs om spanska sjukan på sidorna 3 – 6.

Vinterns möten

2 december

Annika Holmberg berättar om kommunarkivets skatter

17 februari 2010

Årsmöte samt firande av föreningens 20-årsjubileum

Se annonserna på sista sidan!

Ordförandens spalt	**sid 2**
Kalendarium	**sid 2**
Minnen från spanska sjukan	**sid 3**
Spanska sjukan i Vikmanshyttan	**sid 4**
Nederländska kusiner	**sid 7**
Spaning efter en präst	**sid 8**
Styrelsen	**sid 11**
Upprop mm	**sid 11**

Ordföranden har ordet

Man ska inte ändra på ett vinnande koncept men man ska inte heller alltid trampa i gamla hjulspår. Talangen är att kunna skilja det ena från det andra är.

Föreningsmässan som kommunen inbjöd till hölls i år i Sollentuna Centrum. Vi deltog givetvis. En hel del av våra medlemmar tittade till oss och kom med glada tillrop. Det känns fint. Många besökare frågade hur man går till väga för att släktforska. Intresset är stort. Men en del vill bara berätta om sin egen släktforskning och blir lyckliga över att någon lyssnar.

En helt ny aktivitet i år är ”Kulturnatten” som kommunen arrangerar lördag den 13 november. Föreningar har då chans att visa upp sig och sina lokaler en hel dag. Vi har ju ingen egen lokal utan kommer att hålla till i biblioteket.

Så har vi vår ”temadag” i oktober. Antalet besökare har successivt minskat. Förra året drygt 60, i år drygt 40, varav hälften medlemmar. Utställarna var mycket nöjda med vårt arrangemang och vår organisation De tycker det är trevligt att komma till oss. Men hur får vi fler besökare? Har temadagen blivit ett gammalt hjulspår som vi ska ändra på? Ska den kanske se ut på ett annat sätt? Ska vi ha mer av ”pröva på” arrangemang? Ska vi slopa föredraget? Ska vi slopa temadagen helt?

Den nya styrelsen som vi väljer på årsmötet i februari kommer att få en del att bita i.

Om vår förening ska kunna leva vidare krävs att det är några som är villiga att ställa upp med sin tid och sin ork. Om Du blir uppringd av valberedningen ska Du inte tacka nej till ett uppdrag. Det är roligt och stimulerande att arbeta i föreningen och många blir glada för det Du gör. Kom igen nu! Ställ upp så föreningen kan fortsätta leva.

Kerstin Myrehed

Sollentuna Släktforskare

c/o Kerstin Myrehed
Vidfares väg 7, 192 77 Sollentuna

Föreningens plusgiro: 712 140-3

Föreningen, som är politiskt och religiöst obunden, bildades 1990 och har idag 188 medlemmar.
Föreningen vill öka intresset för släktforskning, bland annat genom föreläsningar och studiebesök.

KALENDARIUM

Torsdagen den 2 december kl 19.00
Föredrag av Annika Holmberg från kommunarkivet om gamla Sollentuna.

Torsdagen den 17 februari 2011 kl 18.30
Årsmöte med firande av föreningens 20-årsjubileum .

an-tecknat

Medlemsbladet beräknas utkomma med fyra nummer per år och ingår i medlemsavgiften.
Ansvarig utgivare: Kerstin Myrehed tel 754 26 55.
Redaktionsgruppen består av Ingemar Goliath, Thord Holst, Gitt Rosander och adjungerade Margaretha Vinterholt/Brita Ågren.
Manus och bilder skickas till
Thord Holst, Officersvägen 26, 192 73 Sollentuna eller med e-post: homato@tele2.se.
Nästa nummer beräknas komma ut i februari 2011.
Tryck: Stocken - Snabbtryck AB, Sollentuna.

Minnen från Spanska sjukan

I min far Jean Rosanders efterlämnade papper har jag hittat hans skriftliga svar på frågor från hans barnbarn Marit Rosander, en skoluppgift från 1982. Jean var född 1895 och gick sin volontärutbildning 1914 till 1916. Sin första tjänst som färdig officer fick han vid Kronobergs regemente i Växjö. Här följer en av Marits frågor och farfars svar.

Vad minns du av Spanska sjukan, farfar? – Farfar svarar:

Mycket. Stod så att säga i centrum.

Efteråt har jag förstått, att jag redan under sommaren 1918 hade en lindrig ”släng” av ”sjukan” och därmed förvärvade immunitet, när sjukan slog till på allvar på höstkanten.

”Min sjuka” bestod i, att vänstra ansiktshalvan blev lam. När jag skrattade, såg jag för lustig ut – det var bara högra halvan, som deltog i skrattet. Under den tid, då förlamningen pågick, var jag och en hel del av mina kamrater bjudna som marskalkar på ett stort och fint bröllop i Malmö. Jag hotade tärnorna att börja skratta, när vi markalkar under vigselakten stod uppställda mitt emot tärnorna i koret i kyrkan. Om jag gjorde det, minns jag inte.

Sommaren och hösten 1918 låg mitt ”födelseregemente” – Kronobergs regemente (I 11) – som vanligt, innan vi fick kasernen i Växjö 1920, på regementets övningsplats Kronobergshed. Jag bodde hela regementsmötet september-oktober i samma rum som en av mina reservofficerskamrater. Han låg svårt sjuk men klarade sig. Jag var aldrig sjuk – immuniteten tack och lov.

Flera av mina regementskamrater i olika åldrar strök med – kommer särskilt ihåg en i samma ålder ungefär som jag, Nils Lundahl, var med på hans begravning i Lund.

Åtskilliga av de värnpliktiga drabbades hårt av sjukan och avled. De hygieniska förhållandena och möjligheterna att vårda ett stort antal sjuka ute på Kronobergsheden var miserabla. Därför beslöts, att hela värnpliktskontingenten skulle avrustas och sändas hem. All deras utrustning förpackades i deras tältdukar med namnlapp. Meningen var, att de lätt skulle kunna utrustas igen, när de återinkallades. Så blev det emellertid inte. Det blev sannerligen inte något lätt jobb för oss befäl att så småningom plocka rätt på, sortera, skicka till tvätt och förrådsförvara alla de prylar, som låg i tältdukarna. Smittrisk fanns naturligtvis också.

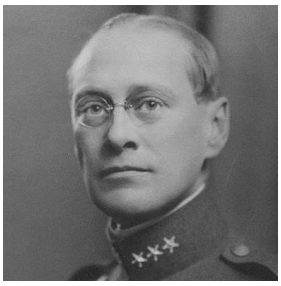

Jean Rosander 1895-1984.

Eftersom jag var en av de yngsta officerarna, som inte drabbats av sjukan, föll det på min lott att nästan dagligen under någon eller några veckors tid leda den paradtrupp med musikkår, som följde de avlidna till närmaste järnvägsstation. (*Muntligt har pappa Jean berättat att hösten 1918 var ovanligt regnig, så hans paraduniform hann aldrig torka mellan uppdragen).*

Från Karlsborgsåren (*1930-1935)* kommer jag ihåg, att det på kyrkogården där står en familjegravsten (vill minnas, att det var en möbelhandlare Johansson), på vilken man kan läsa, att familjen under några korta veckor hösten 1918 förlorade flera minderåriga barn – sannolikt i Spanska sjukan.

Gitt Rosander Gerhardsson

GRATTIS!

Birgitta Magnusson vann den antavla som lottades ut bland besökarna på temadagen.

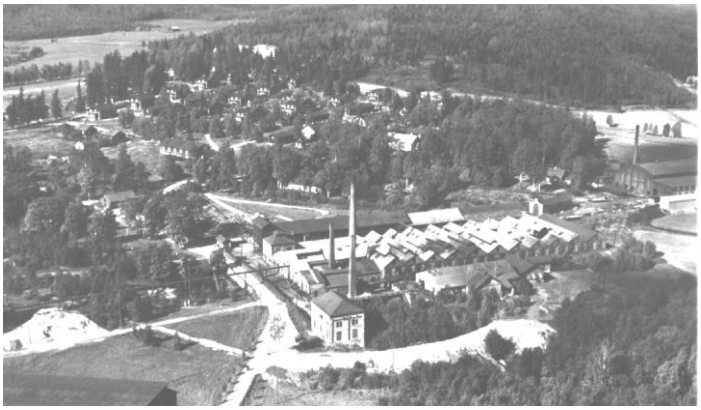

Spanska sjukan i Vikmanshyttan

Under min uppväxt hörde jag ofta Spanska sjukan nämnas som dödsorsak. Hur och när denna sjukdom grasserade fick jag dock aldrig något riktigt grepp om, inte ens i skolan. Det verkade som om farsoten varit så hemsk att den skulle döljas. Min nyfikenhet växte och jag gjorde senare i livet en del forskningar, som jag sammanfattade i en artikel, som publicerades i Släktforskarnas årsbok ´02. Det följande är en förkortad version av den artikeln.

Spanska sjukan kallas den epidemi med stor dödlighet, som härjade åren 1918–20. Det var en svår, influensaliknande sjukdom med åtföljande inflammation i lungorna, oftast med döden som följd. Enligt en beskrivning började ”spanskan” som de flesta influensor. Den smittade fick huvudvärk, frossa och feber. Sedan försämrades tillståndet snabbt. Musklerna värkte och ansiktet blev mörkt brunviolett. Fötterna svartnade och den sjuke började hosta blod. På kort tid fylldes lungorna av blodig vätska, lungfunktionen upphörde och döden inträdde.

Till en början var inte läkarna på det klara med att man nu mötte en ny, mycket svår influensavirus och de definierade därför dödsfallen som orsakade av influensa och lunginflammation. Det är därför svårt att i efterhand säkert fastställa att dödsorsaken var spanska sjukan. Det var vanligt att äldre personer dog av influensa och lunginflammation, men under denna period dog förvånansvärt många unga personer av denna orsak. Man kan därför med stor sannolikhet dra slutsatsen att det istället rörde sig om spanska sjukan. Yngre personer råkade ut för detta mycket kraftfulla virus, utan att tidigare ha mött svagare influensavirus. De hade således inte kunnat bygga upp någon motståndskraft alls mot sådana virus och nu drabbades de av en av de absolut värsta formerna. Även äldre personer dog av spanska sjukan, trots att de borde ha haft en bättre immunitet än de yngre. Det kan ha berott på att även några av dem hade dåligt immunförsvar eller var allmänt svaga av nöden under kriget.

Uppslagsboken ger följande information om sjukdomen:

Spanska sjukan[1], benämning på den svåra influensaepidemi som svepte över världen 1918-20 och som bedöms ha orsakat ca 20 miljoner[2] människors död. Uppkomsten av den variant av influensavirus typ A som orsakade epidemin är okänd, men det har spekulerats över möjligheten att den hade sitt ursprung i ett influensavirus med svin som naturlig värd. Epidemin fick sitt namn genom att den först rapporterades från Spanien, som stod utanför kriget och inte censurerade nyheter. I Sverige dog under den egentliga epi-

[1] Tidigare benämndes syfilis för spanska eller franska sjukan.

[2] Några forskare håller siffran ”över 100 miljoner döda” för sannolik.

demin 1918-19 ca 35 000 personer och under 1920 ytterligare ca 3 000. Här, liksom i den övriga världen, var dödligheten högst bland personer mellan 20 och 40 år. Den nya influensavarianten ledde ofta till lunginflammation med häftigt och riskfyllt förlopp. I Sveriges nordligaste glesbygder, t ex lappmarkssocknarna Arjeplog och Arvidsjaur, slog spanska sjukan särskilt hårt. I Arjeplog avled på några få veckor i februari och mars 1920 nära 3 % av socknens invånare. Särskilt utsatta på andra håll i världen var t ex inuiter (eskimåer) och maorier.

I Vikmanshyttan[3] inträffade de flesta dödsfallen i spanskan under månaderna oktober och november 1918. Min far, som var född 1904, berättade att det under en period när influensan grasserade föll extremt mycket snö.[4] Vägen till kyrkan i Hedemora och begravningsplatsen där, elva km lång, blev därför länge oframkomlig. De döda, som förvarades i likboden i Vikmanshyttan i väntan på begravning, blev då så många ”att man fick trava dem på varandra”.

Epidemin tycks ha börjat i byarna öster om järnbruket. Det första dödsfallet inträffade i Västanå måndagen den 30 september 1918. Det var den knappt 19-årige sonen till hemmansägaren Jonas Fredrik Gustafsson, som drabbades. Ytterligare en tragedi inträffade där nästa dag. Då berövade sig hustrun i familjen livet, förmodligen i sorg efter sonen.

Nästa dödsfall inträffade i Norrhyttan den 1 oktober. Dagen därpå dog en äldre kvinna i Granbo. De två första ”Vikmanshyttebor” som drabbades avled i Vansbro-Järna den 8 respektive 9 oktober. Varför de två männen hamnat där kan vara svårt att reda ut, men de var förmodligen på besök. Den ene av dem, Magnus Emanuel Holst, var min fars farbror, född i Vikmanshyttan. Han hade flyttat från Vikmanshyttan och bodde i Främby Näset i Falun Kristine församling. Den andre var kemistbiträdet Viktor Andreas Viklund från Vikmanshyttan. Magnus bror Klas hade en cykelaffär i Floda vid den tiden. Viktor och Magnus kan ha varit på besök hos honom, insjuknat och förts till sjukstugan i Vansbro Järna församling, där de båda dog. Den 8 och 9 oktober var onsdag och torsdag det året. Med tanke på sjukdomens snabba förlopp kan de två mycket väl ha gjort sitt besök under lördag-söndag, varvid de insjuknat och dött några dagar senare.

Från de första dödsfallen ute i byarna dröjde det ganska exakt tre veckor tills Vikmanshyttan drabbades. Under sista veckan i oktober och den första i november dog 9 personer i samhället. Perioden 30 september - 4 december 1918 avled sammanlagt 21 personer i området av spanska sjukan.

Efter att kemistbiträdet E G Hedström dött på Falu lasarett den 4 december 1918, förekom inga dödsfall i sjukdomen förrän året därpå. Den återkom i slutet av maj månad 1919, då tre personer avled. Det var två ynglingar Hammarström i Vikmanshyttan, som dog den 18 respektive 20 maj. Det tredje fallet var en tre månaders gosse, son till skogsarbetaren A G Berggren i Hörngården (Norn), som dog den 28 maj. Det barnet kan vara den siste som dog i spanska sjukan i området. I anmärkningskolumnen i dödboken anges emellertid att ”läkare inte konsulterats”, varför provinsialläkaren Herman Nilsson satt ett frågetecken efter dödsorsaken ”Spanskan”.

Naturligtvis försökte man förebygga insjuknande eller kurera sig när man insjuknat. Kännedomen om smittspridning var ringa men det fanns huskurer av många slag. Jag minns att de äldre talade om att dricka en sked fotogen eller, vilket kanske för de flesta var angenämare, konjak i ansenlig mängd.

Vikmanshyttan var det tätast befolkade området i landsförsamlingen och där fick

[3] Vikmanshyttan; järnbruk med anor från 1400-talet i Hedemora landsförsamling i södra Dalarna. Bruket nerlagt 1976.

[4] SMHI:s rekonstruerade årsmedeltemperatur för Stockholm, som även kan gälla för södra Dalarna, visar att det var några år med medeltemperatur väl under medel, såväl för 10 års- som 30 årskurvorna, under perioden 1916–19.

smittan stor spridning. Cirka 60 procent av församlingens dödsfall i spanska sjukan inträffade här. Hur många totalt avled då av sjukdomen i trakten?

I Hedemora landsförsamling dog sammanlagt 80 personer år 1914, 92 år 1915, 86 år 1916 och 84 år 1917. Under spanskans värsta härjning, som i Vikmanshyttan var år 1918, steg antalet döda till 120, vilket är 1,5 gånger fler än medeltalet döda under de närmast föregående åren. 1919 minskade dödsfallen till 94, cirka 10 procent fler än normalt. Som tidigare sagts förekom inga dödsfall i sjukdomen efter maj månad 1919.

Från dödboken för Hedemora landsförsamling har jag sammanställt de dödsfall i Vikmanshyttan med närliggande byar, där dödsorsaken anges som spanska sjukan, influensa, lunginflammation eller kombination av dem. Spanskan krävde med största sannolikhet 25 offer här och ytterligare 25 i den övriga delen av landsförsamlingen.[5]

I Hedemora stadsförsamling var dödsfallen i epidemin betydligt färre. Det första dödsfallet, som kan misstänkas vara orsakat av spanska sjukan, kom den 5 januari 1918. I februari var det inget fall, 4 eller 5 i mars och sedan ett och annat dödsfall till och med september. I oktober dog 5 personer, inget fall i november, men 5 eller 6 i december. År 1919 dog 5 stadsbor, varav de två sista under april. Totalt blev 25 eller 26 personer spanskans offer i staden. Sammanlagt tog epidemin 75 personers liv i Hedemoras församlingar, 25 i staden och 50 i landsförsamlingen.

Influensasmitta sprids lättare när människor lever tätt tillsammans. Det är därför märkligt att det skördades fler offer på landsbygden än i städerna i denna bygd. Förhållandet borde ha varit det omvända. Om detta förhållande är synonymt för hela landet har jag inte forskat i. Emellertid var det stora dödstal även i det glesbefolkade norra Sverige, så man kan dra den slutsatsen. Det kan vara så att i de tätbefolkade städerna utsattes man för flera sjukdomsvirus och hade kanske därigenom fått en bättre immunitet. I städerna hade man även lättare tillgång till läkare och det kan ha bidragit till att dödsfallen blev färre.

35 000 döda i Sverige under den första härjningen av spanska sjukan kan jämföras med smittkoppsepidemierna 1779 och 1784. Då dog 15 000 respektive 12 000 personer. I den sista stora smittkoppsepidemin i landet, som härjade år 1800, dog cirka 12 000 personer. Dessa händelser är ofta med fasa omskrivna i vår historia. Spanska sjukan, däremot, nämns väl knappast i dagens historieundervisning. Man kan fråga sig varför?

Det kanske är så att farsotens snabba uppdykande och lika snabba försvinnande, chockade världen. Man kunde inte fatta att något sådant kunde ske i ens egen tid. Man gjorde allt för att glömma detta hemska. Rädslan för att något liknande skulle hända igen bidrog väl också till att denna pandemi - så kallas en världsomspännande epidemi - avsiktligt förträngdes och glömdes.

Virus, som det som orsakade spanska sjukan, spreds redan på den tiden snabbt. Idag är smittspridningen ännu snabbare, vilket vi sett vid de återkommande influensaepidemierna. Idag finns dessutom möjlighet att medvetet skapa och sprida dödliga virus och bakterier. Ett flertal influensaepidemier, mjältbrand, de uppblossande fallen av ebolasjukan och den gångna vinterns befarade pandemi gör det uppenbart att beredskap mot sådana farsoter måste finnas i samhället. Att det i det senare fallet kanske varit för stora insatser än behövligt, får vägas mot den riskfaktor som finns.

Thord Holst

Litt.:

M. Åman, Spanska sjukan (1990).

Dick Harrison, Under strecket i SvD/Spanska sjukans bortglömda skräckvälde (nov 2000).

Gina Kolata, Spanska sjukan: Berättelsen om den stora influensepidemin 1918 och jakten på det virus som orsakade den (Prisma).

[5] 1918: 44 döda, 1919: 6 döda.

Hur jag fann mina nederländska kusiner

I ett tidigare nummer av *an-tecknat* har jag beskrivit hur jag fann min mans kusiner, som han inte haft kontakt med på över 50 år. Vi har nu brevkontakt och har också träffat dem ett par gånger.

Skulle jag lyckas lika bra med mina sex holländska kusiner? Även där var det över 50 år sedan vi hade kontakt.

Ett gäng kusiner från 1948.

Kusinernas efternamn – Vegter – är relativt vanligt. I sökandet på *internet* begränsade jag urvalet genom att lägga till deras förnamn, men det blev ändå minst 600 träffar. Jag valde två av dem, där det också fanns e-postadresser. Den ena var en kvinnlig läkare, min farbror och faster hade varit läkare och äldste kusinen hade blivit läkare och kanske gift sig med en kollega. Den andre som jag valde ut var en viss Dirk Vegter från Dordrecht, som fanns med bland kandidater till ett offentligt uppdrag. En av kusinerna var ju Dirk.

Nästa steg var att formulera ett mail till de nämnda adresserna, som var till arbetsplatser. De två första meningarna skrev jag på holländska och fortsättningen på engelska, eftersom jag för länge sedan tappat känslan för nyanserna i mitt fadersmål. Jag beskrev vem jag var och undrade om de möjligen var mina kusiner. Inget svar. Nytt försök två månader senare. Inget svar nu heller.

Innan jag gav upp försökte jag hitta en privat adress till någon av kusinerna. Jag visste ju inte ens om de fortfarande levde.

Internetsökning på *adresser Holland* gav fyndet: www.detelfoongids.nl. Med glad förväntan öppnade jag detta fönster. Resultatet var rikligt: 403 personer med namnet Vegter. Men med förnamn kanske man skulle få ett rimligare antal träffar? Tyvärr för mig anges förnamn bara med initialer, vilket resulterade i: 22 P Vegter, 63 H V, 22 W V, 42 E V, 104 J V samt 13 D V. Och vad finner jag – en av de 13 D Vegter hade bostadsadress i Dordrecht. Dordrecht igen – kan det vara kusin Dirk, som nu bor i Dordrecht?

Nu skrev jag ett vanligt brev till denna Dordrecht-adress, med tillägget att jag sökt alla vägar jag kunnat och bad vederbörande D Vegter hjälpa mig vidare om han/hon inte var min kusin. Hurra! Efter en vecka kom svarsbrev, det var från kusin Dirk och jag fick hans privata e-postadress samt adress till de övriga fem, som alla fortfarande levde. Han undrade givetvis hur jag kunnat rota reda på honom.

Detta var i mars 2009. Nästa punkt var att försöka träffas. Min man och jag hade tidigare bokat en kanalresa i Nederländerna och Belgien, vilket skulle ske i april 2009. Dirk åtog sig att vara koordinator för ett möte, han fick ihop tre av kusinerna.

Tre ugglor (kusiner) och författaren 2009.

Vi kom överens att träffas under de cirka tre timmar som båten låg vid kaj den dagen. Om jag såg tre grå ugglor, så var det Dirk och hans bröder. Ja, de var gråhåriga, vi hade alla åldrats sedan 1948.

Vi hade några trevliga timmar tillsammans, vi utbytte foton och familjedata och planerade också att träffas igen.

Tips: använd fantasi, internet och vanlig post samt ha en gnutta tur.

Brita Ågren

På spaning efter den präst som dött

En reseskildring.

Komminister Fredrik Johan Gihl i Bjurtjärn, Värmland, hade dött av ålderdom 73 år gammal redan den 19 april 1860, men varför stod noteringen allra sist i Död- och begravningsboken? Varför fanns det ingen uppgift om var han dött eller var han begravdes? Varför var han skyldig bland annat Kyrk-Kassan 600 riksdaler och varför visade boupptecknings ”Bristande Tillgång” 332 riksdaler trots goda tillgångar? Prästen var Gunillas mormors farfar och frågorna hade Gunilla fått i arv efter sin mamma. För att försöka få svar på dessa frågor bestämde vi oss för att resa till Värmland.

Resan startar

Efter att ha förberett oss med att via nätet skaffa fram adresser till bland annat Länsarkivet i Karlstad, skrivit brev och mail till Bjurtjärns hembygdsförening och den livaktiga Teaterföreningen (utan att få svar från någondera), startade vi i julis värmebölja färden till Värmland och Karlstad. Vi anlände mitt i kvällsrusningen, trasslade oss igenom två rondeller, korsade tre filer, såg STFs vandrarhem uppe på Kasernhöjden och lyckades slutligen ta oss fram till vandrarhemmet i det gamla kanslihuset.

Resenärerna Eva och Gunilla

Nästa morgon var det landsarkivet vi skulle besöka. På en bro över Klarälven erbjöd sig en passerande man att fotografera oss och blomsterdekorationerna. När Eva uttalade sin uppskattning av vänliga värmlänningar berättade han att han var smålänning och prästvigd i Lund! Enligt Eniro skulle landsarkivet ligga mitt emot stationen, men inte så i verkligheten. Alla var vänliga men ingen visste var det låg. Till slut hamnade vi i tingsrätten! Där fick vi veta att alla arkiv var samlade i Arkiv Centrum, taxi dit och så kände vi oss hemma. Efter fruktlöst letande på datorn, som inte gav mer än vi redan visste, hämtade man upp kyrkoräkenskapsböcker för aktuella år. Där stod klart och tydligt skulden med namnen på borgenärerna brukspatron Mitander, patron Christiernsson (vars dotter gifte sig med en av prästens söner) och häradsdomare Wikström och att räntebetalning gjorts årligen. Undertecknat med en tydlig och vacker namnteckning av Fredr. Johan Gihl. I en broschyr om Bjurtjärns kyrka hittade vi: ”Till kyrkan hör även en kyrkkista, som omnämns redan 1658. Den har tre kraftiga lås och tjänade under mer än två sekel som *kyrkokassa*. Där kunde man också mot ränta få låna pengar och den var alltså vår första bankinrättning”. Vi ansåg oss kunna befria prästen från misstankarna om att vara en bedragare. När de två döttrarna lämnade hemmet tre år efter faderns död var skulden betald.

Nya fynd

Ny dag, ny oro – hur skulle vi ta oss ut genom alla rondeller öster ut på E18 mot Bjurtjärn? Tänk om vi hamnade i Oslo! Det gick bra och vi fortsatte norrut väster om sjön Ullvettern mot Storfors som Bjurtjärn numera tillhör. Samhällets gata passerade inte någon kyrka eller pastorsexpedition – i Kommunalhuset kunde vi kanske få upplysningar? Stängt för semester liksom polisstationen i samma hus. Lyckligtvis kom två kommunanställda damer nedför trappan och de lotsade oss på

vänligt värmlandsmanér till kyrkan. En säregen byggnad klädd med Glavaskiffer i gröna och rödgrå färgtoner och invigd 1959. Där fann vi en dam på expeditionen livligt sysselsatt med att förse dom-kyrkoarkivet med alla Bjurtjärns och Storfors uppgifter. Hon tog sig ändå tid att leta efter vår präst. Vi ville veta om hans grav fanns på Bjurtjärns kyrkogård. Men ack nej, ingen uppgift.

Altaret i Bjurtjärns kyrka.

Men Bjurtjärns kyrka hittade vi i en vacker omgivning med åkrar och sjö. Låst naturligtvis. När vi står där med våra kartböcker stannar en liten bil och en kvinna går ut så vi passar på att fråga om hon vet var prästgården ligger och om hon vet om man kan få komma in i kyrkan. När vi förklarar vårt ärende blir hon intresserad – hon är den nuvarande kyrkoherden men har aldrig hört talas om komminister Gihl. Hon hämtar nyckeln och vi utbyter mail-adresser. Hon låser upp kyrkdörren, ber oss skjuta igen dörren när vi går och försvinner på ett hembesök. Dessförinnan visar vi fotot av den småländske prästen från Lund. ”Det är ju Inge Bredin, vi känner varandra från Lund, han är närmast under biskopen!” Kyrkan har röd liggande träpanel och kyrkorummet är mycket vackert med blå altarrund och en pampig predikstol från 1725 i blått och guld. Tänk att Fredrik Johan Gihl hållit gudstjänst här och predikat från den predikstolen för mer 150 år sedan. Och att en järnkamin installerades först arton år efter hans död! Vi visste att komministerbostället Tå-bäcken med anor från 1600-talet varit ute på nätet till försäljning under våren med beteckningen prästgård och med en stor bar i salen. Vi letar prästgård men inser snart att vi nog farit för långt på den krokiga vägen. En kvinna ger anvisningar och Gunilla försöker vända utan att hamna i diket och så hittar vi det stora röda tvåvåningshuset med ekonomibyggnaderna på andra sidan vägen. Ingen är hemma. Kanske har det blivit sommarbostad.

Bygdespel

På nätet hade Eva hittat att komminister Gihl varit en roll i ett av de bygdespel som Bjurtjärns Teaterförening framför på sommaren. Lyckligtvis är det marknad vid hembygdsgården samma dag och vi beger oss in i skogen till hembygdsgården ”Börjes”. På tunet står några stånd och vi beställer kaffe och Bjurtjärnshare av en kvinna som visar sig vara den som visade oss vägen till prästgården. ”Haren” är pannkaka med sylt och vispgrädde. Trötta på att alltid få svaret ”hare” på frågan vad matlådan innehöll, öppnade arbetskam-raterna på bruket helt sonika lådan och fann pannkaka och sylt! En burk lokal honung och ett paket tunnbröd inhandlades och så träffar vi på mannen som spelade komminister Gihl för några år sedan. Mannen berättade att prästen var en allvarsam, sträng man som höll sina två döttrar från dansgolvet. Han höll sin familj och sin församling i Herrans tukt och förmaning, Tyvärr hann vi inte träffa pjäsförfattaren för att få reda på mer och varifrån han fått sina kunskaper. Vi får förlita oss på den kvinnliga kyrkoherdens intresse för frågan. Hon skulle förresten spela en prostituerad i kvällens föreställning som skildrar 1810-talet och Bernadottarna.

Marknad i Nora

Nöjda med våra upplevelser under dagen fortsatte vi till Nora där en av prästens söner varit läkare och Gunillas mormor fötts. Det var marknad uti Nora och vi hamnade mitt i avspärrningar, folksam-lingar, tivolin med mera men lyckades till slut hitta de tågvagnar där STF bedriver

vandrarhem. Sovkupén var som en bastu och korsdrag gick inte att ordna. Nästa morgon gav vi oss ut på jakt efter det hus där mormor fötts och hennes pappa haft en läkarpraktik. Men invånarna pratade bara om vårdcentralen i utkanten av sta´n. Eva som har sinne för skyltar om kulturminnesmärken hittade ett stort hus som angavs ha varit ett ställe för läkare, Göthlinska gården. Inne i trädgården satt en man som sade sig veta allt om stadens läkare genom tiderna men aldrig hört talas om dr Gihl. Mannen fick Gunillas mobilnummer. Eva fotograferade i alla fall huset och av någon anledning även en bosättningsaffär i en vit länga. Staden var en idyll, marknadsgycklarna sov fortfarande. Vi begav oss på hemfärd via Pershyttans järnbruk där vi förtärde rabarberpaj med glass, också i en uppställd järnvägsvagn.

Lyckat foto

Belåtna med vår forskningsresas alla tursamma möten vände vi hemåt. Vid återkomsten till Sollentuna hade Noramannen meddelat att dr Gihl från den 15 september 1875 hade sin praktik öppen kl 11-13 i bosättningsaffärens hus, den så kallade Malmbergska gården, som Eva av en slump fotograferat!

Malmbergska gården.

Men fortfarande hade vi inget svar på den stora frågan varför noteringen om hans död hamnat allra sist och var han blivit begravd. I en skrift om Värmlands pastorat står att man redan 1843 ansökt om att bilda eget pastorat men fått avslag. ”*När komministertjänsten i Bjurtjärn blev ledig 1860 vakanssattes denna i avvaktan på pastoratets delning. Därefter utfärdades K. br. 1862 26/6, att denna skulle äga rum 1869 1/5, då löneregleringsperioden var tilländalupen. Den nya kyrkoherdetjänsten uppehölls med v.past. tills lönereglering för B:s pastorat blev fastställd 1872 26/4 med giltighet från 1873 1/5.*”

Svar på våra frågor

13 år efter den siste ordinarie komministerns F.J. Gihls död fick församlingen sin första kyrkoherde. Det är svårt att låta bli att spekulera om det kanske blev litet si och så med noteringar i kyrkoböckerna efter prästens död och vakanssättningen av hans tjänst. Kanske kom någon på att man glömt föra in prästens egen dödsdag och gjorde det sist i boken. Eva studerade handstilar och kunde konstatera att Gihl inte själv fört kyrkböckerna. 1860 års införslar i dopboken är inte gjorda av komminister Gihl, men den som skrev avslutade alla anteckningar om dop med ”döpt af Fred. Joh. Gihl”. Sista noteringen var den 22 januari 1860, 3 månader före hans död. Därefter är det Olof Martinsson och andra som är förrättare. Sin sista vigsel förrättade Gihl den 9 april, 10 dagar före sin död. Han kanske var för svag för att orka hålla ett barn, men en vigsel var riskfri? Med största sannolikhet dog han i hemmet där döttrarna, 40 och 38 år gamla, bodde kvar. Sönerna som blivit bankman, läkare respektive präst hade förmodligen redan flyttat hemifrån.

Kanske får vi fler uppgifter från den nuvarande kyrkoherden vad det lider eller också får vi leva i ovisshet… Vi hade i alla fall fått svar på de flesta av våra frågor!

Gunilla Norström/Eva Nyberg

Våra nya medlemmar hälsas varmt välkomna:

Jan Andersson, Ragnar Andersson, Anna Kardell, Annica Nilsson, Solveig Pettersson, Birgitta och Olle Sandberg, Dieter Ulitzsch, alla från Sollentuna, samt Ullalena Wallhed, Sundbyberg.

Styrelsen 2010

Kerstin Myrehed, ordförande
Tel 754 26 55
e-post: kerstin@myrehed.com

Margaretha Vinterholt, vice ordförande
Tel 754 24 96
e-post: margaretha.vinterholt@tele2.se

Karin Henriksson, sekreterare
Tel 754 48 01
e-post: karin.henriksson@sawast.se

Dan Eriksson, kassör
Tel 92 72 06
e-post: daneriksson777@tele2.se

Leif Eriksson
Tel 754 41 09
e-post: leif.e.eriksson@bahnhof.se

Margareta Lagerman
Tel 754 45 18
e-post: margareta.lagerman@spray.se

Theresa Nyman
Tel 96 34 49
e-post: theresanyman@tele2.se

Ändrad postadress, telefonnummer och e-postadress anmäls till kassören Dan Eriksson, se ovan.

Känner du till Tuppstakens symboler?

Det gjorde inte jag. När vi var i mitt kära Dalarna (igen), denna gång i Leksand, så fick jag reda på vad de står för:

Tuppen – Vaksamheten
De tre ljusen – Treenigheten
Taggarna – Törnekronan
De tolv löven – De tolv apostlarna
De tio hålan – Tio guds bud
Hjärtat – Kärleken

Margaretha Vinterholt

Upprop!

Är du en person som vill stödja din förening med en aktiv insats?

Välkommen till en trevlig gemenskap som ledamot i styrelsen för en dynamisk förening.

Styrelsen behöver ett par nya medlemmar, då några ledamöter står på tur att avgå.

Vid årsmötet skall väljas en ledamot för 1 år, som fyllnadsval och 2 ordinarie ledamöter för 2 år.

Kontakta Valberedningen:
Dorothy Glantz: dghugorama@gmail.com
Marie Testorf: testorf@telia.com

Avsändare:
Sollentuna Släktforskare
c/o Kerstin Myrehed
Vidfares väg 7
192 77 Sollentuna

Sollentuna Släktforskare

**Torsdagen den 2 december kl 19.00 i Tintomararummet,
Biblioteksshuset, Sollentuna centrum**

Kommunarkivarie Annika Holmberg

berättar om

Sollentuna på 20-talet

Fri entré. Välkommen!

**Torsdagen den 17 februari 2011 kl 18.30 i Tintomararummet,
Biblioteksshuset, Sollentuna centrum**

Kallelse till

ÅRSMÖTE

samt

Föreningens 20-årsjubileum

VÄLKOMNA!

Mera om ÅM, bl a VB, och om jubileet kommer i nästa nummer av *an-tecknat*!